

P-06-1498 Cyflwyno gwasanaeth bws o Orsaf Fysiau'r Fenni i Ysbyty'r Faenor

Y Pwyllgor Deisebau | 24 Mawrth 2025
Petitions Committee | 24 March 2025

Cyfeirnod: SR25/10746-1

Rhif y ddeiseb: P-06-1498

Teitl y ddeiseb: Cyflwyno gwasanaeth bws o Orsaf Fysiau'r Fenni i Ysbyty'r
Faenor

Geiriad y ddeiseb: Pan mae pobl wedi'u cynhyrfu, yn bryderus, neu'n wynebu
straen enfawr, naill ai fel claf neu anwylyn, nid yw opsiynau eraill yn ddiogel.
Hefyd dylem fod yn lleihau defnydd o geir er mwyn brwydro yn erbyn newid
hinsawdd. Byddai cyflwyno gwasanaethau hanfodol fel hyn yn gam cyntaf da.

1. Y cefndir

Mae'r deisebydd yn galw am wasanaeth bws rhwng gorsaf fysiau'r Fenni ac ysbyty'r Faenor. Mae Bws Casnewydd yn gweithredu gwasanaeth ar hyn o bryd sy'n cysylltu'r ysbyty â gorsafoedd trenau a bysiau Cwmbryn, yn ogystal â chanol dinas Casnewydd lle gellir gwneud cysylltiadau â'r Fenni.

Rhoddir mwy o fanylion isod am sut mae'r rhwydwaith bysiau yn cael ei gynllunio a'i ariannu ar hyn o bryd.

1.1. Cynllunio gwasanaethau bws

Mae gwasanaethau bysiau yng Nghymru ar hyn o bryd yn gweithredu o fewn marchnad sydd wedi ei dadreoleiddio. Felly, er bod gweithredwyr yn cael rhywfaint o gefnogaeth gan y Llywodraeth, mae hyn yn golygu bod mwyafrif y gwasanaethau bysiau lleol yn gweithredu ar sail fasnachol.

Er bod gweithredwyr bysiau trwyddedig yn rhydd i gofrestru unrhyw wasanaeth y maent yn dymuno ei weithredu, mae gan awdurdodau lleol ddyletswydd o dan adran 63(1) o Ddeddf Trafnidiaeth 1985 (y Ddeddf) i sicrhau bod gwasanaethau ar gael i fodloni gofynion trafndiaeth gyhoeddus na fyddent fel arall yn cael eu bodloni drwy'r farchnad fasnachol. Gelwir y rhain yn 'wasanaethau cymdeithasol angenrheidiol'. Mae'r Ddeddf hefyd yn galluogi awdurdod lleol i ymrwymo i gontract i dalu cymhorthdal am wasanaethau pe na bai'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu o gwbl fel arall, neu'n cael ei ddarparu i safon benodol.

1.2. Cymorth gan Lywodraeth Cymru

Y Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau yw prif fecanwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer darparu cyllid / cymorthdaliadau ar gyfer gwasanaethau bysiau. Mae'r Grant Cynnal Gwasanaethau Bysiau yn cynnwys yr elfen Grant Cymorth Cilomedr Byw, sy'n cael ei dalu i'r holl weithredwyr am bob cilomedr a gaiff ei yrru wrth ddarparu gwasanaeth cofrestredig ac mae'n cyfrif am tua dau draean o'r Grant hwnnw. Mae'r gweddill yn cael ei ddefnyddio gan awdurdodau lleol, ynghyd â'u cyllidebau eu hunain, i gefnogi gwasanaethau sy'n angenrheidiol yn gymdeithasol.

Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn darparu cyllid ychwanegol, er enghraifft drwy gymorth ar gyfer cynlluniau tocynnau teithio rhatach a'r rhwydwaith bysiau pellter hir TrawsCymru.

Cyllid brys

Yn dilyn gostyniad yn nifer y teithwyr o ganlyniad i bandemig Covid-19, mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn darparu cymorth brys i'r diwydiant bysiau drwy gyfres o grantiau. Yr iteriad diweddaraf o'r cymorth hwn yw'r Grant Rhwydwaith Bysiau ar gyfer awdurdodau lleol i "sicrhau gwasanaethau bysiau y maent o'r farn eu bod yn angenrheidiol yn gymdeithasol na fydd y farchnad fasnachol yn eu darparu".

Wrth gyhoeddi'r Grant Rhwydwaith Bysiau ym mis Mawrth 2024, dywedodd Llywodraeth Cymru y bydd yn "gweithredu fel pont rhwng yr arian brys a ddarparwyd i fasnachfreinio bysiau".

1.3. Cynlluniau ar gyfer masnachfreinio bysiau

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyflwyno deddfwriaeth sy'n gofyn am fasnachfreinio bysiau ledled Cymru a chaniatáu i sefydlu cwmnïau bysiau trefol newydd. Byddai'r cyfrifoldeb dros gynllunio'r rhan fwyaf o wasanaethau bysiau yn cael ei drosglwyddo i ofal Trafnidiaeth Cymru a Gweinidogion Cymru.

Cyhoeddodd Trafnidiaeth Cymru a Llywodraeth Cymru Ein Map Ffordd i Ddiwygio'r Bysiau sy'n amlinellu sut y byddai masnachfreinio yn cael ei roi ar waith. O dan y cynlluniau hyn, byddai'r awdurdod masnachfreinio (Gweinidogion Cymru) yn pennu'r gwasanaethau a sut y byddant yn rhedeg, gan gynnwys llwybrau, safonau cerbydau, amserlenni a phrisiau tocynnau. Byddai gweithredwyr wedyn yn cynnig am contractau i redeg y gwasanaethau hyn.

Dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru, Ken Skates AS ei fod yn bwriadu cyflwyno'r Bil ym mis Mawrth 2025.

2. Camau gan Lywodraeth Cymru

Yn ei lythyr at y Cadeirydd ar 25 Chwefror dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet, "Nid yw bob amser yn bosibl nac yn ymarferol darparu cysylltiadau bws uniongyrchol i Ysbyty y Faenor o bob cymuned".

Mae Ysgrifennydd y Cabinet yn awgrymu ar wahân i'r gwasanaethau sy'n gweithredu ar hyn o bryd, "nid oes diddordeb amlwg gan gwmnïau bysiau i gyflwyno gwasanaethau bysiau eraill [i'r ysbyty] yn fasnachol".

Mae'r llythyr hefyd yn nodi'r canlynol:

Dywedodd Cyngor Sir Fynwy eu bod wedi cynnig tendr yn ddiweddar i gaffael gwasanaeth bws rhwng Y Fenni a Phont-y-pŵl, oedd yn cynnwys opsiwn i gwmnïau ymestyn teithiau i Ysbyty y Faenor. Fodd bynnag, ni gyflwynodd unrhyw gwmnïau geisiadau i ymestyn y llwybr i'r ysbyty.

Llynedd, fe wnaethom ariannu gwasanaeth bws arbrofol yn cysylltu Ysbyty y Faenor â Phont-y-pŵl, Trecelyn a Choed-duon am gyfnod o chwe mis, ond cymedrol oedd nifer y teithwyr, a oedd yn dangos yr heriau wrth geisio sicrhau bod cysylltiadau bws uniongyrchol newydd â'r Faenor yn gynaliadwy.

Mae Ysgrifennydd y Cabinet hefyd yn dweud ei fod wedi gofyn i Trafnidiaeth Cymru (gan weithio gydag awdurdodau lleol a Chyd-bwyllgorau Corfforaethol) ystyried cysylltiadau ag ysbytai a chyfleusterau gofal iechyd allweddol wrth ddatblygu cynlluniau ar gyfer y rhwydwaith bysiau o dan fasnachfreinio.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Mae mater gwasanaethau bws yn cysylltu cymunedau ag ysbyty'r Faenor wedi cael ei godi sawl gwaith yn y Cyfarfod Llawn, yn enwedig yn y cyfnod yn arwain at agor yr ysbyty yn 2020 ac mewn ymateb i dorri'r gwasanaeth arbrofol y mae llythyr Ysgrifennydd y Cabinet yn cyfeirio ato (gweler uchod).

Ym mis Hydref 2024, gofynnodd Laura Anne Jones AS i Ysgrifennydd y Cabinet ynghylch y gwasanaethau rhwng yr ysbyty a'r Fenni yn benodol. Mewn ymateb, cyfeiriodd Ysgrifennydd y Cabinet at y ddeiseb hon a dywedodd ei fod wedi "gofyn i fy swyddogion edrych felly ar ddichonoldeb llwybr o'r fath, yng nghydestun argaeledd cyllidebau".

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.